

Mellomvegen 130 Kirsten Sands hus

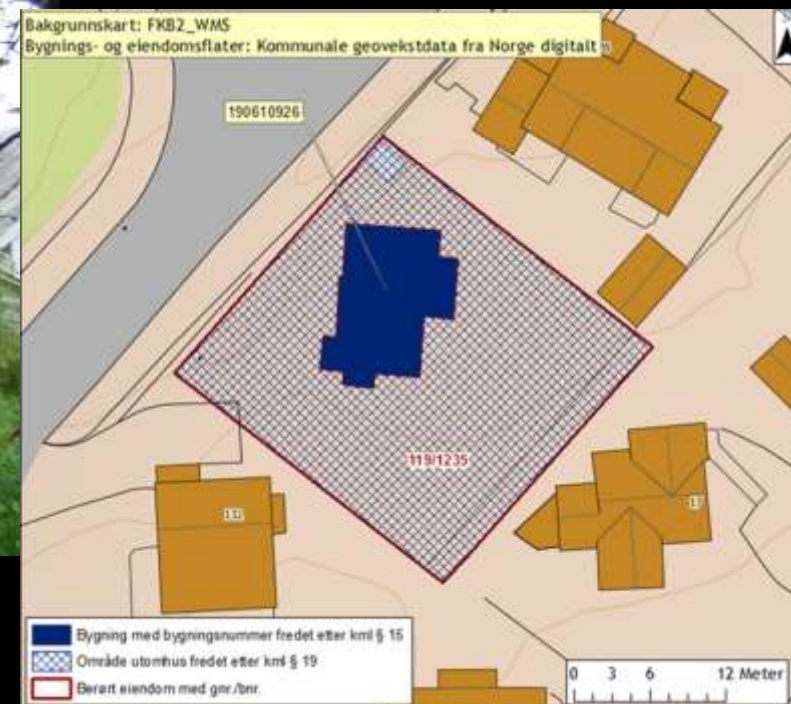
Dokumentasjonsvedlegg

Utarbeidet av Riksantikvaren januar 2018

Eiendomsinformasjon:
Mellomvegen 130, Tromsø
Kommune Gnr/bnr. 119/1265

Hovedbygning: bygningsnummer
190610926

Eksteriør og interiørfoto: Troms fylkeskommune.

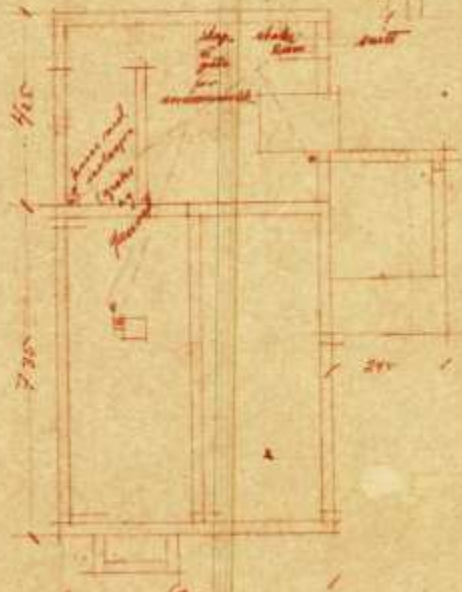
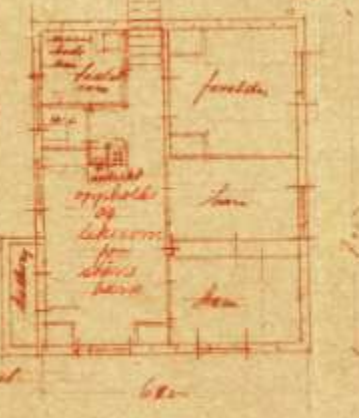
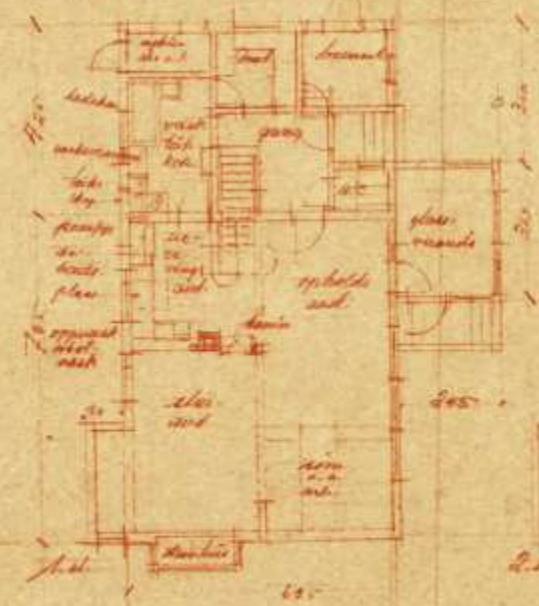
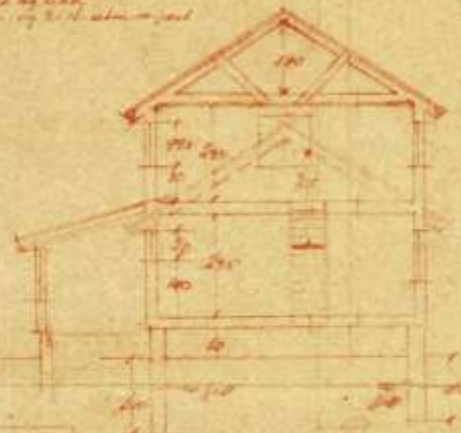

Godtatt på Septikidder og
 følgende betingelser: Kloakledning
 Den 5/5 1952 anleggss. uden udgift for kommunen

Kirsten Sands

Præcis i det bindingsnet
 med 1:100
 Projektør: Kirsten Sands
 Inst. Arkitektfirmaet for
 Nord-Troms
 23.3.52
 Trondheim

Kirsten Sands plan og fasadeoppriss, datert 23.3.1952. Fra Tromsø kommunes byggesaksarkiv.

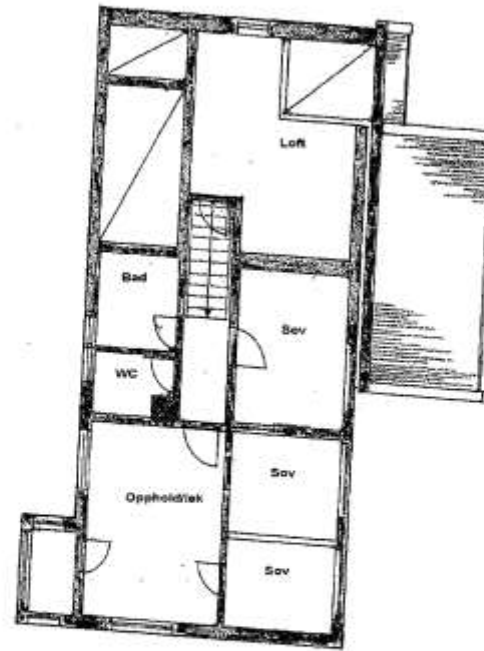
Fasade øst

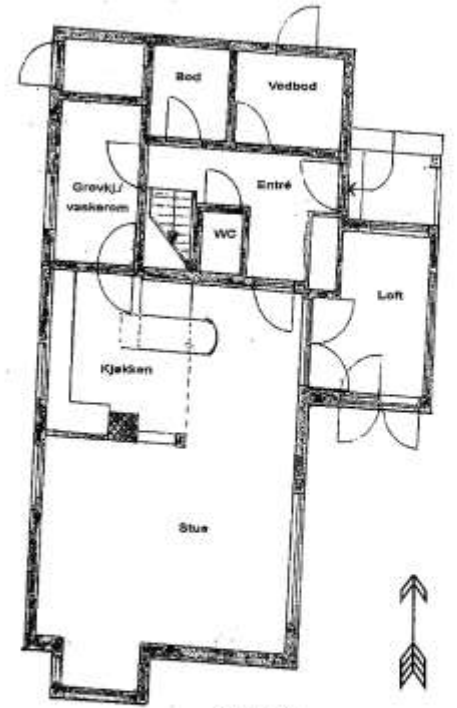
Fasade nord

Kommune:	Gård-/Bruksnr.:	Navn:
1902 - Tromsø	119/1265	Kirsten Sand-huset
Målestokk:	Sted, dato:	Oppmålt og tenget av:
1:100	Tromsø, 08.01.2004	Thor Anders A. Svensson

KIRSTEN SAND HUSET" - MELLOMVEIEN 130 - TROMSØ - 27. JANUAR - 2004.
 ARKITEKTURENS TEORI OG HISTORIE 4 - THOR ANDERS AUSTAD SVENSSON

Plan 2.etg.

Plan 1.etg.

Kommune:	Gård-/Bruksnr.:	Navn:
1902 - Tromsø	119/1265	Kirsten Sand-huset
Målestokk:	Sted, dato:	Oppmålt og tenget av:
1:100	Tromsø, 08.01.2004	Thor Anders A. Svensson

KIRSTEN SAND HUSET" - MELLOMVEIEN 130 - TROMSØ - 27. JANUAR - 2004

Beskrivelse av Mellomvegen 130

Mellomvegen 130, er tegnet av arkitekt Kirsten Sand og reist i 1952. Huset ble bygget som et visninghus i tre for utvikling av kjellerløse boliger og nyere konstruksjoner, blant annet ved at det står på pæler i stedet for ringmur. Huset er i dag i stor grad uendret med 1950-tallets materialer, detaljer og tekniske løsninger. Huset har en isolert del på litt under 40 m² over 2 etasjer og en mindre kald-del på ca 20 m² i én etasje.

Huset er et enkelt bindingsverkshus, som var en relativt ny byggemåte i Nord-Norge da huset ble oppført. Sand hadde en intensjon om å benytte Rockwool elastiske steinullmattor som isolasjonsmateriale i veggene, men det er usikkert om det ble slik. Huset er ikke godt isolert, men det skyldes også vindusglass og -rammer. Alle utvendige vegger har liggende trepanel, mens taket og skjørtet under huset er av bølgeeternitt. Bølgeeternitten ble skiftet ut til asbestfrie plater av samme type i 2002. Innvendig er det stort sett myke huntonittplater i tak og på vegger. På gulvet er det delvis linoleum og vegg til vegg tepper. I stua er det tregulv, men Sand ønsket egentlig å legge kork her.

Overbygget lufteveranda i andre etasje for lufting av sengetøy.

Den åpne kjøkken-/stueløsningen plassert i 1. etasje og soverom, bad, wc og et opphold-/lekerom for barna med sovealkover i 2. etasje. Dette er en areal- og energiøkonomisk god planløsning. Den nesten kubiske oppvarmede delen gir en effektiv fyringsløsning. På nordsiden av kjernen ligger det som Kirsten Sand kalte "tilbygget". Sammen med drivhusvinduet krummer det seg rundt kjernen i nord og øst. I denne delen er det plassert entré, trapp, grovkjøkken, wc, vedbod, kott og ski-/sykkelbod, og i øst er det et drivhusvindu. Tilbygget krever like mye oppvarming som resten av huset. Planløsningen er også her kompakt. Alle rommene i tilbygget er tilgjengelige fra entreen og vedboden har i tillegg inngang direkte fra utsiden. Ski- og sykkelboden har kun inngang fra utsiden.

Sand måtte finne en løsning som kompenserte for ulempene det medfører å mangle kjeller og å ha åpent kjøkken og kom frem til løsninger som var nye for sin tid. Vaskerommet er lagt innenfor kjøkkenet slik at det også fungerer som grovkjøkken, og har inngang både fra kjøkkenet og fra gangen. Sand har selv designet kjøkkeninnredningen. Her er det skyvbare spisebordet, strykebrettet som er integrert i kjøkkenbenken og de gjennomgående skapene med detaljer for lufting og tørk av oppvask. Hun har plassert åpninger i veggen mellom kjøkkenet og stuen for å ivareta kontakten mellom rommene.

Stuen i første etasje er ment utført med et større drivhusvindu for å nytte sollyset fra det kommer i februar til vekster og planter.

Planløsningen i 2. etasje er en mer tradisjonell oppdeling av soverom og bad. Men med små alkovelignende soverom til barna som gir plass til oppholds- og lekeareal rett utenfor soverommene. Dette er en praktisk løsning siden huset ellers ikke gir særlig plass til lek eller andre aktiviteter. Dørene inn til soverommene har åpne nisjer for bedre varmetilførsel fra det felles oppholdsrommet. Fra oppholdsrommet kommer en ut til en liten innebygd luftbalkong som skulle gjøre det enklere å lufte sengetøyet. Det er loft både over tilbygget og hoveddelen av huset.

Eiendommen

Huset ligger på sørøstsiden av Mellomvegen i svak sørøsthelling. Tomten består av naturlig vegetasjon og en tue med trær på østsiden av huset. Tua var en viktig faktor for plasseringen og utforming av huset og tomta. Derfor har huset på folkemunne fått navnet "Tua". Det er også noe blomster og planter i hagen, som rabarbra og blåbær etc.

Arkitekt Kirsten Sand (1895-1996)

Kirsten Sand var det første kvinnen som ble utdannet arkitekt ved NTH i 1919. Hun startet sin karriere i Oslo hvor hun både tegnet privatboliger, hytter og offentlige bygg. Sand etablerte egen praksis i Oslo i slutten av 1920-årene. Hun var en periode ansatt hos arkitektene August Nielsen og Harald Sund. Hun prosjekterte boliger i Oslo frem til 1940.

Sommeren 1945 reiste hun til Nord-Troms hvor hun engasjerte seg i arbeidet med å gjenreise hus i nord etter krigen. Hun ledet flere mindre arkitektkontorer, i Lyngseidet, Kåfjord, Nordreisa og Burfjord. I 1952 flyttet Sand til Tromsø og var deretter Husbankens distriktsarkitekt i Nord-Troms fram til 1966.

I 1952, bygde hun prøve –og visnigshuset i Tromsø bygget på hennes erfaringer og den kontakten hun hadde hatt med boligbyggerne etter krigen. Hun ønsket å bygge en bolig som kunne demonstrere nye planløsninger og løsninger særlig for å lette husmorens hverdag. Huset i Mellomveien 130 i Tromsø, viser hvor fremtidsrettet og politisk oppdatert hun var. I brev til Den Norske Stats Husbank, skriver hun 7. februar 1952:

”Jeg har i lengere tid prøvd aa faa folk til aa endre sitt syn paa boligen for aa faa den mer tilpasset den maaten en faktisk bor paa og samtidig ta konsekvensen av at det naa ikke er hushjelp aa regne med. Mange er ofte tilsynelatende helt enige naar en konfererer med dem, men etterpaa faar vi bekjed om at de vil bygge som de andre.

Det jeg mener bör utföres annerledes, er hele planlösningen. Jeg mener at familiens livsförsel og krav er helt andre enn för, mens planene nesten alltid löses ut fra den tankegang og de hjelpemidler en hadde for 100 aar siden. En maa i kjelleren for aa vaske klär og kjøkkenet er grundig skilt fra oppholdsrommet samtidig som det, selv i landshusene, ikke er stort nok og differensiert nok til aa gi plass til en avkobling og til hygge eller annet arbeid enn selve matstellet.

For aa faa folk til aa tenke over dette, mener jeg at eneste mulighet er aa bygge et hus hvor de kan se at det gaar an aa bo naturlig og godt og billig og samtidig lette husmoren og la hende ha muligheten til aa beholde kontakten med resten av familien. Det er det gamle landskjökkenet tatt opp igjen i moderne former.”

Og videre:

”Det gjelder jo ikke et vanlig hus, men et forsök paa aa belyse boligproblemet fra en litt annen kant enn ellers. Jeg haaper derfor at jeg kan faa laan til det selv om jeg er enslig. Aa faa bygget det mener jeg maa betragtes som aa legge fram en prinsippsak som belyser boligstandarden og trekker fram spørsmålet om den kan heves i visse tekniske og planmessige retninger paa bekostning av kjeller og massive konstruksjoner.”

Kirsten Sand på arbeid i Nord-Troms våren 1945,

Fotograf: ukjent

Kirsten Sand jobbet med nye løsninger for byggeteknikk, teknologi og materialbruk. Hun ønsket bl.a. å prøve ut både papp og bølgeeternitt som fasadekledning og var i kontakt med en produsent og forskjellige myndigheter for å finne ut av dette. Men det viste seg å bli en usikker eller dyr løsning slik at hun gikk over til stående ålesundspanel. At det i dag er liggende panel på huset kan skyldes de siste harde rundene hun måtte gå med Husbanken før huset ble finansiert. I denne prosessen måtte Sand flere ganger gjøre endringer på plantegningen. Hoveddelen av huset ble bl.a. 15 % mindre og skiferhellene på taket ble erstattet med bølgeeternitt. Det var mange faktorer som gjorde det vanskelig og fordyrende å prosjektere og oppføre huset i 1952. Bl.a. ble den store landsutstillingen arrangert i Tromsø sommeren 1952, noe som gjorde at mange entreprenører var opptatt. I tillegg var det en generell mangel på arbeidskraft og med det, høye priser. I tillegg var det i dette området en ny områderegulering der Kirsten Sand-huset var ett av de første oppførte husene og fikk en svært høy andel av kostnadene knyttet til infrastruktur. Huset ligger på fjellgrunn, så kostnaden til vann og kloakk ble høye. Husbanken finansierte kun hus med et byggebudsjett opp til en viss størrelse. De fordyrende postene i budsjettet til Sand gjorde at det var vanskelig å få godkjent prosjektet.

På landsutstillingen (varemessen) i Tromsø presenterte hun en modell av huset under hovedplakaten "MOR skal ikke være INNESTENGT på kjøkkenet i Huset uten HUSHJELP." Da huset senere ble oppført holdt hun åpent hus hver søndag i en periode.

I den forbindelse skrev Inger Ullern, boligdirektoratet, Oslo:

Det er her en – nokså enestående – sjanse til at våre landsmenn også i de nordligste deler av landet kan få se, ta og føle på at planleggingen både av selve huset og de enkelte rommene kan utformes på en annen måte enn den nå gjengse og vedtatte. De nye erfaringer som kan innvinnes gjennom oppføring og utstilling av prøvehuset, vil uten tvil være av verdi både for planleggerne og beboere. (i brev fra Inger Ullern, boligdirektoratet, Oslo 18.12.1951).

Selv om huset var tegnet og presentert som et typehus for en familie, så var det Kirsten Sand selv som flyttet inn i huset og bodde der alene fram til 1994. Dette medførte at huset aldri fikk den store testen som familiebolig.

Under innsamling av eldre arkivmateriale i Lyngen kommune ble det funnet ett privatarkiv det hadde vært lett og søkt etter lenge. Funnet viste seg å være deler av distriktsarkitekt Kirsten Sands arkiv, og besto av hustegninger – orginaltegninger, skisser og interiørforslag. Nord-Norge skulle gjenreises etter typetegninger, og Kirsten Sand hadde en sentral rolle i gjenreisningen av Finnmark og Nord-Troms, etter ødeleggelsene den tyske okkupasjonsmaktens hadde stått for. For dette arbeidet ble arkitekten hedret på sin 100-årsdag i 1986, med æresmedlemskap av Norske arkitekters landsforbunds ærespris.

I 1965 ble hun tildelt Kongens fortjenestemedalje i gull.

For sitt arbeid for å lære barn om musikk fikk hun Teskjekjerringprisen i 1983.

Kåfjord kirke fra 1949. Arkitekt Kirsten Sand

Foto: Per Arvid Åsen

Diakonhjemmets elevhjem, 1927 tegnet av
arkitektene Kirsten Sand og Aug Nielsen

Anton Schjøths gate 23, tegnet av Kirsten Sand og oppført 1930. Boligen for to familier ligger med vakkert utsyn over "Idioten" friområde i Oslo. Arkitekturen markerer hvordan hun beveget seg fra 1920-årenes nyklassisistiske formspråk, forsiktig over mot en begynnende funksjonalisme. Foto: Elisabeth Seip.

Vallegata 9 i Oslo, 19 små leiligheter i en boligblokk tilpasset omgivelser preget av villabebyggelse. Tegnet av Kirsten Sand og oppført 1932. Foto: Elisabeth Seip.

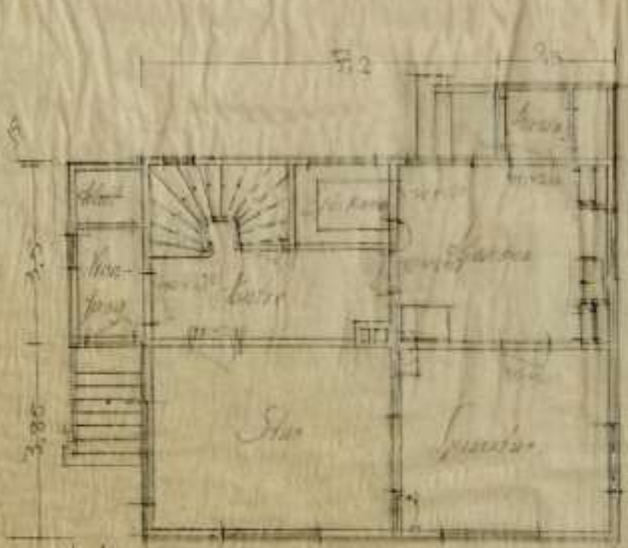
Vest

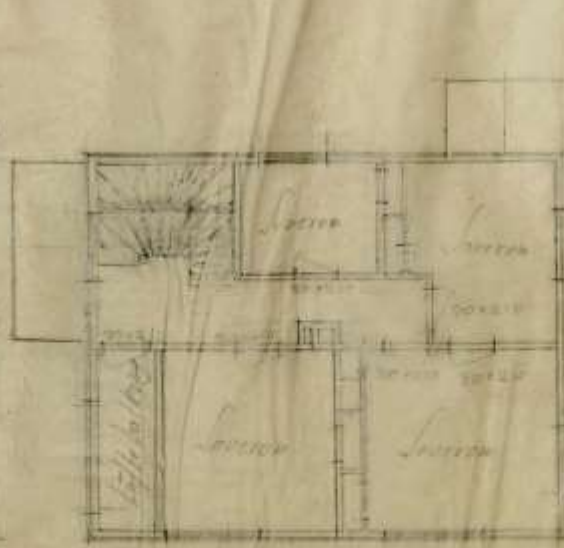
Øst

Syd

1. etasje

2. etasje

Arkitekt	Dalvik, Erik Lyngseid	Bl. ark.
Tegner	K.S. Samuelsberg Kandalen Kåfjord	
Oppdrag nr.	50	
Bygning	2 etasjer, bearbejdet egen tegning	1/8
Tegn. nr.	A1.	
Bygning	Kåfjord	38

Bolig i to etasjer i Kåfjord i Troms, tegnet av Kirsten Sand. Etter forholdene et rommelig hus med nær 65 kvadratmeter grunnflate. Typiske trekk er praktisk luftebalkong og rommelig kjøkken med direkte forbindelse til matbod og egen inngang. Kilde: Interkommunalt arkiv Troms.

Bolig i én etasje tegnet av Kirsten Sand. Møbleringen er inntegnet, og viser at det ikke var mye plass. Denne, og andre av Sands tegninger fra hennes tid som distriktsarkitekt, ble funnet i et privatarkiv i Lyngen kommune for bare et par år siden. Alle tegningen er i dag lagret på Interkommunalt arkiv i Troms. Kilde: Interkommunalt arkiv Troms.

Multihilde Dalström - huset med veranda - Østendalen - Bjelland, 1801. 1. del. - Distriktsarkitekt for Lyngen Troms. Arkiv m. No. 4/4-1946. Kirsten Sand

Høybråtenveien 4, Oslo